

ВИКОРИСТАННЯ САКРАЛЬНОЇ СКУЛЬПТУРИ ЛЬВОВА В ЕКСКУРСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Дмитро Каднічанський, Мирослава Каднічанська

Львівський національний університет імені Івана Франка

Львів, Україна

Історія, архітектура, скульптура Львова явище надзвичайне, не однозначне і, без сумніву, таке, що потребує душі вдумливого цінителя та дослідника. Знаходячись на перехресті торгівельних шляхів місто Лева було приречене стати центром християнства, а відтак і містом де образи Спасителя, Пресвятої Богородиці, Святих дивляться здавна очима прощення і милості на мешканців, гостей, дослідників. Сакральна скульптура Львова є вагомим ресурсом для розвитку екскурсійної діяльності та туризму.

Початок львівської культової скульптури, що збереглася до наших часів, відноситься до XVI ст. Проте, це не означає, що скульптура як вид мистецтва у Львові в попередній час не розвивалася. Як стверджує відомий мистецтвознавець Володимир Александрович, в мистецькому житті українських земель XIII — першої половини XV ст. скульптура посідала скромне місце. Вона хоч і набула певного поширення, але явно залишалася на другому плані, поступаючись малярству. Однак сюди потрапляли окремі твори західноєвропейських майстрів. Після включення галицьких земель до складу Польської держави з другої половини XIV ст. у місцевій скульптурі виникає нова тенденція. У новому мистецькому напрямі, орієнтованому на “латинський Захід”, скульптура відігравала помітнішу роль. Вона призначалася переважно для оздоблення як інтер’єрів, так і екстер’єрів костелів. Скульптурні твори того часу були переважно привізними [1].

На сьогодні відомо лише два твори XIV ст., збережені у Львові. Це алебастрові поліхромовані скульптури Богоматері з монастиря домініканів (знаходиться в Музеї історії релігії) та страждучого Христа з костелу Івана Хрестителя (Львівська Галерея Мистецтв). Обидві вони потрапили до Львова із Заходу.

До пам’яток XV — першої половини XVI ст., відомості про які або самі пам’ятки збереглися у Львові, належать привізні твори. За даними Ю. Б. Зиморовича, 1473 р. із Кракова привезено Розп’яття для тріумфальної арки львівського кафедрального костелу (тепер воно є у каплиці

Яблоновських Латинського костелу). На думку Володимира Александровича, до XVI ст. слід віднести “Розп’яття” в головному вівтарі костелу домініканів [1].

У 1527 р. пожежа знищила майже всі споруди у Львові, які були готичними. Відбудовувати місто почали вже в новому, ренесансному стилі. Для цього були запрошені архітектори з Італії, зокрема, Петро Барбон, Павло Римлянин (Паоло Домінічі), Петро Італієць та ін. У місті також працювали німецькі, польські архітектори, місцеві майстри. В той час споруджуються шедеври львівського ренесансного сакрального зодчества, зокрема, костел Всіх Святих монастиря бенедиктинок, костел Св. Андрія монастиря бернардинів, Успенська церква з вежею Корнякта та каплицею Трьох Святителів, каплиця Боїмів, каплиця Кампіанів в катедрі, костел Св. Лазаря тощо [3].

Більшість тодішніх власників скульптурних майстерень у Львові походить з Нідерландів, онімечених міст Польщі – Вроцлава, Гданська. Серед скульпторів епохи Ренесансу у Львові виділимо такі постаті, як Ян Білий, Генріх Горст, Герман Ван Гутте, Ян Пфістер, Гануш Шольц, Андрій Бемер, Ян Годний. Проте не слід забувати, що значну частину скульптурних та архітектурних робіт здійснювали місцеві учні та челядники, імена яких залишилися невідомими.

В архітектурі та скульптурі Львова ренесансний стиль панує до середини XVII ст. Хоча в цей час вже починає поширюватися стиль бароко, який набув особливого розквіту у XVIII ст.

Першим львівським бароковим храмом став костел Св. ап. Петра і Павла ордену єзуїтів (1610-1630, арх. Джакомо Бріано), зразком для якого був храм “іль Джезу” в Римі. До пам’яток цього стилю належать костели Стрітєння, Св. Марії Магдалини, Св. Антонія, Св. Мартина. Але вершиною львівського бароко і його кінцевої фази – рококо, без сумніву, вважається собор Св. Юра (1744-1761, арх. Бернард Меретин) та костел Божого Тіла монастиря домініканів (1749-1764, арх. Ян де Вітте) [2].

Львівські скульптори працювали у стилі бароко вже в першій половині XVII ст. Це, зокрема, Олександр Прохенкович, Андрій Шванер, Крістіян Сейнер. Але особливий розвиток його почався в 30-х роках XVIII ст. завдяки діяльності скульптора Томаса Гуттера. З 50-х років Львів стає одним із найвизначніших центрів скульптури в Середній Європі. Тут тоді працювало близько п’ятдесяти талановитих майстрів різця, а Себастьян Фесінгер, Йоган Георг Пінзель, Антоній Осінський, Матвій Полейовський, Михайло Філевич та Францішек Олендзький досягли найвищого рівня

європейської барокової пластики.

Львівська барокова скульптура XVIII ст., всотавши кращі досягнення європейської пластики того часу, розвинувши віковічні традиції різьблення по дереву місцевих майстрів, дала неповторні шедеври, що увійшли в скарбницю вітчизняного мистецтва [3].

У кінці XVIII ст. на зміну стилю рококо до Львова приходить Класицизм. Хоча львівські скульптори з неохотою міняли стиль – вони були вірні рококо. Проте все більше і більше серед різьбарів зростало прагнення вийти за межі панівного рококового ідеалу – до більшої простоти і натуральності. З приходом XIX ст. рококо повністю поступається класицизму. В той час у Львові творили такі відомі скульптори, як Гартман та Йоган Вітвери, Антон та Йоган Шімзери, Поль Евтеле та ін. Слід сказати, що в епоху класицизму скульптори створювали більше світську скульптуру, ніж сакральну. З вище названих мистців лише Поль Евтеле був залучений до оздобы храмів (скульптури святих Софії, Віри, Надії та Любові на фасаді костелу Св. Софії) [5].

У XIX ст. скульптури для львівських храмів робили наступні майстри: Т. Дикас, Оскар Сосновський, Амелія Ядвіга та Юлія Лубенські, Леонард Марконі, Антоній Попель, Ян Батіста Трач тощо.

На початку XX ст. у Львові працюють такі скульптори, як Тадеуш Блотніцький, Петро Войтович, Яніна Райхерт-Тот, Людовік Ольшевський, Ядвіга Городиська, Софія Розен, М. Спіндлер тощо.

На жаль, не всі творіння львівських скульпторів дійшли до нашого часу. Велику кількість пам'яток втрачено під час переробки готичних та ренесансних інтер'єрів храмів в епоху панування стилю бароко. Лише частина цих творінь потрапила до львівських музеїв, або частково зберігається у храмах. Великої шкоди завдала атеїстична політика радянської влади після Другої світової війни, коли закривалися храми, а їхня оздоба нищилася. Значну кількість сакральних пам'яток львівських храмів (переважно з інтер'єрів) у цей час знищено. Проте, частина фігур була вивезена поляками у сер. 40-их рр. XX ст. Певна кількість скульптур врятовано, і зараз вони перебувають на зберіганні у фондах львівських музеїв. Лише декільком храмам вдалося зберегти своє первісне оздоблення.

Скульптури львівських храмів можна поділити на дві групи – фасадні скульптури та скульптури в інтер'єрах. Скульптура на фасадах храмів виготовлялася переважно з каменю – пісковика, вапняку тощо. Серед скульптур в середині храмів переважають фігури на вівтарях (головних та бічних). Скульптурою також оздоблювалися стіни, органи, казальниці

тощо. При виготовленні скульптур використовували переважно дерево, а також пісковик, мармур, алебастр, гіпс. Використовували й техніку стюкко (переважно в епоху Ренесансу) – суміш вапна, гіпсу і меленого алебастру чи мармуру.

В окрему групу слід виділити скульптури Ісуса Христа, Пресвятої Богородиці та святих на фасадах львівських будинків, на площах, та вуличках тощо.

Львівська сакральна скульптура частково використовується в екскурсійній діяльності, проте спеціалізованих тематичних екскурсій, присвячених сакральній скульптурі чи скульпторам, не існує.

Список використаних джерел:

1. *Александрович В.С.* Образотворче та декоративно-ужиткове мистецтво / Історія української культури. – Т. 2.: Українська культура XIII – першої пол. XVII ст. / В. С. Александрович – Київ, 2001.
2. *Вуйцик В. С.* Державний історико-архітектурний заповідник у Львові / В. С. Вуйцик. – Львів : Каменяр, 1991. - 175 с.
3. *Каднічанський Д. А.* Скульптури храмів Львова та їх використання в екскурсійній діяльності / Д. А. Каднічанський // Вісник Львів. у-ту. Сер. Міжнародні відносини. – 2008. – Вип. 24. – С. 106–114.
4. *Крип'якевич І.* Історичні проходи по Львові / І. Крип'якевич. – Львів : Каменяр, 1991. – 167 с.
5. *Любченко В. Ф.* Львівська скульптура XVI-XVII століть / В. Ф. Любченко. – Київ : Наукова думка, 1981. – 215 с.
6. *Овсійчук В. А.* Архітектурні пам'ятки Львова В. А. Овсійчук. – Львів : Каменяр, 1969. – 171 с.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

*Кафедра туризму географічного факультету
Кафедра країнознавства і міжнародного туризму
факультету міжнародних відносин*

**ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ІНСТИТУТ РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НАН УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК «СКОЛІВСЬКІ БЕСКИДИ»
WYŻSZA SZKOŁA SPOŁECZNO-PRZYRODNICZA IM. [W. POLA](#)
LUBELSKA REGIONALNA ORGANIZACJA TURYSTYCZNA
STOWARZYSZENIE EKSPERTÓW TURYSTYKI W WARSZAWIE**

**ГЕОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА І ТУРИЗМ:
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД**

Матеріали
XII Міжнародної наукової конференції
присвяченої 15-річчю кафедри туризму

Львів
12-14 жовтня 2018 р.

Львів – 2018

УДК 338.48(4)

Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід / Матеріали XII Міжнародної наукової конференції. – Львів, 2018. – 320 с.

Матеріали наукової конференції охоплюють особливості реалізації державної політики в галузі туризму, розробки туристичного продукту, економічного забезпечення туризму, просторового поширення туристичних ресурсів, специфіки підготовки фахівців для туристичної галузі, розвиток спеціалізованих видів туризму, історію туризму.

Авторами збірника є провідні вчені та молоді науковці України, Польщі, Білорусі, Фінляндії, Саудівської Аравії.

Рецензенти:

Мальська М.П., д-р екон. наук, професор Львівського національного університету імені Івана Франка

Антонюк Н.В., д-р істор. наук, професор Львівського національного університету імені Івана Франка

Мельник А.В., д-р геогр. наук, професор Львівського національного університету імені Івана Франка

Dolecki Leopold, dr hab., prof. WSSP, prodziekan Wydziału Nauk o Zdrowiu, Wyższa Szkoła Społeczno-Przyrodnicza im. W.Poła w Lublinie

Кравців В.С., д-р екон. наук, професор, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.Долішнього» НАНУ

Шульц С.Л., д-р екон. наук, професор, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.Долішнього» НАНУ

канд. екон. наук: Мандюк Н.Л.

канд. геогр. наук: Біланюк В.І., Каднічанський Д.А., Гамкало М.З., Романів П.В., Безручко Л. С., Пандяк І.Г.

Рекомендовано до друку Вченою Радою географічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 6 від 12.09.2018 р.)

Автори опублікованих матеріалів відповідають за точність наведених фактів, цитат, власних імен, статистичних матеріалів та інших відомостей. Точка зору редколегії не завжди збігається з позицією авторів.

Матеріали конференції видано за сприяння Управління туризму та курортів Львівської обласної державної адміністрації

© Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2018
© Автори статей, 2018

<i>Іванова Лілія, Вовчанська Ольга</i>	
ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ НА ІННОВАЦІЙНИХ ЗАСАДАХ	123
<i>Каднічанський Дмитро, Каднічанська Мирослава</i>	
ВИКОРИСТАННЯ САКРАЛЬНОЇ СКУЛЬПТУРИ ЛЬВОВА В ЕКСКУРСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	128
<i>Калько Андрій, Глушкова Тетяна</i>	
ПОНЯТТЯ І КЛАСИФІКАЦІЙНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ТУРИСТИЧНОГО ТУРИЗМУ	132
<i>Кальна-Дубінюк Тетяна</i>	
ІНТЕРАКТИВНІ КОНСАЛТИНГОВІ СИСТЕМИ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В СІЛЬСЬКОМУ ЗЕЛЕНОМУ ТУРИЗМІ	135
<i>Клапчук Михайло</i>	
ВАЖЛИВІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ТОТАЛІТАРНИХ ОБ'ЄКТІВ ЛЬВОВА В ЕКСКУРСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	139
<i>Колотуха Олександр</i>	
ПРОСТОРОВО-РЕСУРСНИЙ ПІДХІД ДО ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ	144
<i>Коротун Сергій, Конарівська Оксана, Скорина Тарас, Коротун Ольга</i>	
ЦІНОВА ПОЛІТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГОТЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	149
<i>Костащук Володимир</i>	
ТУРИСТИЧНА АКТИВНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ	156
<i>Кошова Богдана, Габа Мирослава</i>	
ВПЛИВ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ НА СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ОБЛАСТЕЙ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ	161
<i>Красько Анна, Білоус Софія, Пурська Ірина</i>	
ПСИХОКЛІМАТИЧНІ РЕКРЕАЦІЙНІ ЕФЕКТИ КАРСТОВИХ ПЕЧЕРНИХ СИСТЕМ	165
<i>Кріль Ярослава</i>	
ОСОБЛИВОСТІ НАРАХУВАННЯ ТА СПЛАТИ ТУРИСТИЧНОГО ЗБОРУ ...	168
<i>Кузик Степан</i>	
ОСНОВИ РЕГІОНАЛІЗАЦІЇ ТУРИЗМУ	171
<i>Кульчицька Евеліна, Зюбрик Діана</i>	
ПЕРСПЕКТИВИ СТВОРЕННЯ ЗООГОТЕЛІВ В УКРАЇНІ	177
<i>Кушнірук Юрій, Яковишина Маргарита</i>	
СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОТЕНЦІАЛУ ІНДУСТРІЇ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ В РІВНЕНСЬКІЙ ОБЛАСТІ	181
<i>Quirini-Popławski Łukasz, Semczuk Marcin, Hamkało Michajło, Romaniv Pavlo, Masyuk Julia</i>	
IDENTYFIKACJA FUNKCJI OBIEKTÓW W STARYCH REGIONACH TURYSTYCZNYCH	186